

Хоробрий, сміливий, непосидючий був князь Ростислав, син князя Володимира, а внук князя Ярослава Мудрого.

— Зовсім у батька вдався — говорили дружинники його. — Його покійний батько був такий — завсіди тільки в походах і в походах. Родився до воєнного діла, без воєнних походів життя йому не було б життям!

Такий був і князь Ростислав Володимирович. Ніякі невігоди не відсташували його. Навіть невдачі не знеохочували, не ломили, а навпаки, ще тугішим, ще завзятішим робили його.

— Скривдили мене брати, не дали мені батьківського уділу, Новгорода! Та я й не дбаю! Мечем здобуду собі уділ, який захочу! — говорив князь гордо, як гостював раз у Вишатича Івана. — Вони дали мені Подністрянську волость і Червенські городи. Та там дуже тісно мені. Моя удача потребує розмаху, простору.

Іван Вишатич говорив на це князеві:

— Княже, буває так, що більша заслуга вдержати своє, ніж чуже здобувати.

— Твоя правда! Але я, друже, орел! — Мені треба простору. А там, у цій Подністрянщині, з півдня гори угорські, а з заходу піски. За мало простору, тісно мені там. Та я цим не журюся. От, був я недавно в Новгороді, там найшов я чимало дружинників, охочих зо мною славу добувати. Думаю, що й у Києві найдуться.

— Княже! — не видержав син Івана, молодий Виштата, — я й зараз готов за тобою!

— Дякую тобі, юначе! Кажу тобі, будеш славний, як і дід твій! У мене є вже один Вишата, син покійного Остромира. Теж такий завзятець, як ти. Ще й побратимами станете.

А воєвода Порій:

— Коли ти, княже, згоден будеш, то й я піду з тобою.

— Дуже радий буду! Твій розум, твоя рада придадуться мені.

— Сподіюся, княже, що й меч мій пригодиться — відповів Порій.

І зібрав князь Ростислав дружину, хоч й невелику, але сміливу й хоробру, а то й очайдушну.

— Браття й дружино! — сказав до дружинників своїх. — Підемо на Тьмуторокань. Підемо здобувати нові землі на Сході й на Півдні.

Тут вмішався Порій, воєвода:

— Княже, пригадай, що написав хан печенігів на черепі твого прапрадіда, Святослава Хороброго: "Чужого забажаєш, своє втратиш!"

— Ну, і що ж? Погиб мій прапрадід, та славною смертю. Він погиб, однак слава його вічно житиме. Цього й я бажаю! у Тьмуторокань хочу йти. І Тьмуторокань моя буде! Сподобалася мені ця багата країна. ! Там торгівля з Греками дасть мені багатство, а Кавказ войовників завзятих.

І захопив князь Ростислав Тьмуторокань.

Але не довго сидів спокійно.

Каже раз дружині своїй:

— Браття й дружино! Годі, щоб мечі наші ржавіли. Підемо на касогів!

— Підемо, княже, куди поведеш нас! — закричала дружина.

Довгі й завзяті були бої, та не встояли касоги, мусіли дань платити князеві Ростиславові.

— Небезпечний такий сусід для нас, — казали корсунські греки. — Треба нам конче збутися його. Та війною з ним ніщо не вдіємо, тут треба підступу.

І послали до Тьмуторокані послів.

А князь Ростислав тоді в своєму теремі бенкет справляв.

— Будьте гостями в мене! — сказав корсунським послам.

На пирі величали князя, славив його й грецький сотник, що прийшов у посольстві.

— Княже, — сказав він, — тобі б і в Корсуні й у Царгороді панувати.

І буду, як захочу! — відповів князь гордо.

Аж тут де не взявся якийсь невідомий чернець, старий, сивий, як голуб:

— Княже Ростиславе! — став він говорити. — Велика твоя слава, хоч твій вечір уже перед тобою. Та є трьох синів у тебе, вони не затемнять твоєї слави, а зростять її, хоч і не тут, а на західних межах землі нашої.

— Що ти, старче Божий, говориш! Тут моя слава буде, тут і синів моїх буде слава!

— Тут твоя, а на заході синів твоїх! — відповів старець і щез із залі, мов і не було його.

Князь задумався, спер голову на правій руці.

Тут підступив до нього корсунський сотник і каже:

— Задумався ти, княже, над словами чоловіка Божого. Шкода думати! І твоя слава і синів твоїх у мечі, а життя в чарі вина.

— Твоя правда, — сказав князь. — Випий за моє здоров'я!

І велів подати сотникові чару з вином.

Грек узяв чару в руки і швидко, непомітно всипав щось до неї, а потім каже:

— Княже, у нас такий звичай, що хто другого частує вином, то перше сам п'є з чари.

— Не знав я про цей ваш звичай. Та коли є такий, то дай, я випю перший.

Грек подав князеві чару. Князь випорожнив її душком. І велів налити нову чару сотникові. Сотник випив:

— П'ю на славу князя Ростислава, могутнього володаря Тьмуторокані.

А князь сидів іще трохи та скоро почув, що щось недобре з ним твориться. Підвівся і сказав:

— Вибачні будьте, гості мої, я щось нездоров, мушу покинути вас.

І покинув, але покинув уже назавжди. На другий день не стало вже князя Ростислава в живих.

Умираючи, покликав до себе Вишату, сина Івана Вишатича, та сказав:

— Правду сказав чернець! Не тут доля для моїх синів. Віддаю їх у твою опіку. Поможі їм здобути Подністрянську волость!

Вишата прирік опікуватися княжими синами — Рюриком, Володарем і Васильком, поки не поки не повиростають.

— Тепер можу спокійно вмирати, — сказав князь.

І поховали князя Ростислава в церкві Пресвятої Богородиці, що її збудував ще князь Мстислав Червоний.

Умер хоробрий князь, та слава його не вмерла. Довго ще співали по Україні пісень у його честь.